

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1007 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umda	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aktsiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжоновна	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva MaxliyoXon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovхunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxirovna	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar"dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari.....	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari.....	1000
To'rabekov Sohibjon Sherboy o'g'li	

UDK: 338.48:331.5(575.1)

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TURIZM SEKTORIDA BARQAROR BANDLIKNI TA'MINLASH MASALALARI

To'rabekov Sohijjon Sherboy o'g'li

Mustaqil izlanuvchi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD

ORCID:0000-0003-3374-9950

sokhibjon.turabekov@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektori orqali aholi bandligini oshirishning iqtisodiy-iqtisodiy mexanizmlari tahlil qilingan. 2020–2024-yillarda O'zbekistonda amalga oshirilgan institutsional islohotlar, infratuzilmaviy investitsiyalar, turizm xizmatlari eksporti va mehnat bozoridagi dinamika chuqur tahlil qilinib, multiplikativ ta'sir, eksportbop salohiyat va barqaror bandlik jarayonlariga ta'siri iqtisodiy jihatdan asoslab berilgan. Ilmiy natijalar asosida yashil turizmni milliy iqtisodiy siyosatga integratsiya qilish bo'yicha amaliy taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, turizm siyosati, bandlik, eksport, infratuzilma, multiplikativ ta'sir, barqaror rivojlanish.

Abstract: This article presents a comprehensive economic analysis of increasing employment through tourism development in the context of green economy transition. It examines Uzbekistan's 2020–2024 institutional reforms, infrastructure investments, and export dynamics in the tourism sector. The paper substantiates the role of tourism in job creation via multiplier effects and sustainable growth and proposes practical recommendations for integrating green tourism into national economic policy.

Key words: green economy, tourism policy, employment, export, infrastructure, multiplier effect, sustainable development.

Аннотация: В статье проведён всесторонний экономический анализ механизмов повышения занятости через развитие туризма в условиях перехода к «зелёной» экономике. Исследованы реформы, реализованные в Узбекистане в 2020–2024 годах, включая институциональные изменения, инвестиции в инфраструктуру и рост экспорта туристических услуг. Показано влияние туризма на занятость через призму мультипликативного эффекта и устойчивого роста. Разработаны практические предложения по интеграции зелёного туризма в национальную экономическую политику.

Ключевые слова: зелёная экономика, туризм, занятость, экспорт, инфраструктура, мультипликативный эффект, устойчивое развитие.

KIRISH

So'nggi yillarda jahon iqtisodiyotida yashil iqtisodiyot va barqaror turizm ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning muhim va dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylandi. Yashil iqtisodiyot deganda tabiatga zarar yetkazmagan holda iqtisodiy rivojlanishni ta'minlaydigan, ekologik barqarorlik va ijtimoiy adolatni birlashtiruvchi iqtisodiy tizim tushuniladi. Shu ma'noda, turizm sohasini "yashil" tamoyillar asosida rivojlantirish – aholi bandligini ta'minlash bilan birga, atrof-muhitni asrash va barqaror rivojlanishga xizmat qiladi¹. Turizm jahon iqtisodiyotining muhim tarmog'i bo'lib, global yalpi ichki mahsulotning 10 % dan ortig'ini va 330 millionga yaqin ish o'rinlarini ta'minlaydi

1 https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/2019-07/unwto_greenecomony_leaflet.pdf#:~:text=west,create%20employment%20and%20reduce%20poverty

(pandemiyagacha 2019-yil dunyo bo'yicha 334 million ish o'ri)². Shuning uchun, turizmni "yashil" asosda rivojlantirish nafaqat ish o'rinlari yaratish salohiyatini kuchaytiradi, balki ekologik xavflarni kamaytirgan holda iqtisodiy barqarorlikka erishish imkonini ham yaratadi.

Bugungi kunda, dunyoning ko'plab rivojlangan davlatlaridagi kabi, O'zbekistonda ham yashil iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlari sohasini jadal rivojlantirish masalasi dolzarbdir. Keyingi yillarda mamlakatimizda turizm sohasini rivojlantirish masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Bu boradagi amaliy chora-tadbirlar O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi "2019 – 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4477-son³, 2022-yil 2-dekabrda "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-436-son⁴ hamda 2024-yil 5-iyundagi "O'zbekiston Respublikasida "yashil" iqtisodiyotga o'tishda milliy shaffoflik tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-213-son⁵ qarorlari orqali belgilangan. Mazkur qonun hujjatlarida mamlakatda yashil turizm yo'nalishlarini rivojlantirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik hududlarda iqtisodiy faollikni oshirish masalalari bilan birga, ushbu yo'nalishdagi ishlarni jadallashtirish asosida yangi ish o'rinlarini yaratish imkoniyatlarini oshirish ham ustuvor vazifalardan etib belgilangan.

Shuningdek, 2023-yilda Samarqand shahrida bo'lib o'tgan BMT Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) Bosh Assambleyasining 25-sessiyasida O'zbekiston tomonidan turizm orqali inklyuziv o'sish va "yashil turizm"ni rivojlantirishga doir bir qator muhim global tashabbuslar taklif etildi⁶. Demak, shunga muvofiq turizm orqali aholi bandligini oshirish masalasini ilmiy asosda tadqiq etish va unda yashil iqtisodiyot konsepsiyasi talablarini hisobga olish juda muhim vazifalardan hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda turizm xizmatlari sohasini rivojlantirish, uning milliy iqtisodiyotdagi o'rni va mehnat bozorida roli yuzasidan keng ko'lamda nazariy va amaliy tadqiqotlar olib borilmoqda. Turizmning mamlakatlar iqtisodiy o'sishiga ta'siri, undan tushayotgan daromadlar va ish o'rinlari yaratishdagi imkoniyatlari ko'plab ilmiy izlanishlarning asosiy mavzuga aylangan.

Jahon iqtisodiyotining klassik namoyandalaridan biri bo'lgan J. M. Keyns o'z nazariyasida turizm kabi xizmatlar sohasini iqtisodiy faollikni rag'batlantiruvchi muhim omil sifatida e'tirof etgan⁷. A. Marshall esa mehnat bozori va xizmatlar sektori o'rtasidagi bog'liqlikni ta'kidlagan holda, turizmning ishsizlikni qisqartirishdagi rolini nazariy jihatdan asoslab bergan⁸. Shu bilan birga, zamonaviy iqtisodchi olimlar – V. I. Azar, N. I. Voloshin, M. Porter va boshqalar ham turizmning iqtisodiyotdagi multiplikativ ta'sirini o'rganib, uni rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslarini takomillashtirishga hissa qo'shganlar⁹. Ular turizm orqali yaratiladigan yangi xizmatlar va mahsulotlar turlari, investitsiya oqimi, mehnat bozorida dinamika kabi ko'plab omillarni tahlil qilganlar.

Turizm soha sifatida faqatgina iqtisodiy o'sish manbai bo'lib qolmasdan, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, ayniqsa qishloq joylarda aholi bandligini oshirishda muhim omil sifatida ham baholanadi. Turizm xizmatlari sohasining yangi ish o'rinlari yaratishdagi o'rni, mehnat bozorida o'ziga xos xususiyatlari Ye. A. Titova, O. V. Kuropyatnik, Z. A. Tolametova, B. E. Elmonov, V. A. Kvartalnov kabi olimlar tomonidan atroflicha tahlil qilingan¹⁰. Shu bilan birga, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yashil turizmning aholi bandligini ta'minlashdagi aniq mexanizmlari, uning gender inklyuzivligi, yoshlar va qishloq aholisi uchun imkoniyatlari hanuz yetarlicha tahlil qilinmagan. Mazkur holat ushbu maqolada aynan shu muammolarni ilmiy asosda yoritish va amaliy takliflar berish zarurligini ko'rsatadi.

2 <https://assets-global.website-files.com/>

3 <https://lex.uz/docs/-4539502>

4 <https://lex.uz/docs/-6303230>

5 <https://www.lex.uz/uz/docs/-6956101>

6 <https://president.uz/en/lists/view/6764#:~:text=In%20the%20context%20of%20the,and%20Cultural%20Heritage%20in%20Samar-kand>

7 Keynes J.M. The general theory of employment, interest, and money. – Springer, 2018. – 404 p.;

8 Marshall A. Industry and trade. – Vani Prakashan, 2015. – 556 p.;

9 Азар В.И. Экономика и организация туризма. – М.: Профиздат, 1993.; Волошин Н.И. Правовое регулирование туристской деятельности М.: Финансы и статистика, 1998. – 120 с.; Портер М.Э. Конкуренция / пер. с англ. – М.: Изд.дом «Вильямс», 2005. – 808 с.

10 Титова Е.А. Занятость в сфере туристского сервиса в условиях постиндустриальной экономики//Туризм и культурное наследие:Межвуз. Сб. науч.тр. – Саратов: Изд-во Саратов.ун-та.2007. Вып.4.; Куропятник О.В. Современные тенденции и прогнозы развития международного туризма // Гео- графия и экология: научное творчество, междисциплинарность, образовательные технологии: материалы Международной научно-практической конференции (г. Мытищи, 16-17 февраля 2017;

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot ishida yashil iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirish orqali aholi bandligini oshirish masalasi iqtisodiy-statistik tahlil, normativ-huquqiy yondashuv va institutsional tahlil asosida o'rganildi. Bunda 2020–2024-yillar davomida turizm sohasida amalga oshirilgan islohotlar, xorijiy turistlar oqimi, xizmatlar eksporti va yaratilgan ish o'rinlari dinamikasi jadval va diagrammalar orqali tahlil qilindi. Multiplikativ ta'sir, infratuzilma investitsiyalari va ekologik barqarorlik masalalari tadqiqotning asosiy tahlil yo'nalishlarini tashkil etdi. Tadqiqot manbalari sifatida milliy qonunchilik hujjatlari, Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari va xalqaro tashkilotlar hisobotlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

“Yashil iqtisodiyot” tushunchasi ilmiy adabiyotda keng yoritilib, uning asosiy mazmuni iqtisodiy rivojlantirish “Yashil iqtisodiyot” tushunchasi ilmiy adabiyotda keng yoritilib, uning asosiy mazmuni iqtisodiy rivojlanishni ekologik barqarorlik bilan uyg'unlashtirishdan iborat ekani ta'kidlanadi. BMTning Atrof-muhit bo'yicha dasturi (UNEP) yashil iqtisodiyotni “ko'proq ijtimoiy farovonlik va adolatga erishish bilan birga atrof-muhit xavf-xatarlari va ekologik tanazzulni sezilarli darajada kamaytiruvchi iqtisodiyot” sifatida ta'riflaydi¹¹. Ushbu konsepsiyada turizm alohida o'rin tutadi – UNEPning “Yashil iqtisodiyot” hisobotida turizm iqtisodiyotning “yashillashtirilsa, farovonlikni oshirish va ish o'rinlari yaratishga hissa qo'shadigan” o'nta muhim sektori qatoridan o'rin olgani bejiz emas¹². Demak, turizmni rivojlantirishda “yashil” tamoyillarga amal qilish orqali uning ijtimoiy-iqtisodiy foydasini yanada ko'paytirish mumkin.

O'zbekistonda 2020–2024-yillarda turizm sohasida keng ko'lamli islohotlar va loyihalar amalga oshirildi. Davlat tomonidan turizm infratuzilmasini rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va vizasiz rejim orqali sayyohlarni ko'paytirishga qaratilgan choralar kompleksi qabul qilindi. Quyida shu davrda ko'rilgan asosiy choralar va ularning samarasi sonlarda tahlil qilinishi maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz:

- Pandemiya davrida yordam va rag'batlantirish: 2020-yilda COVID-19 pandemiyasi turizmga qattiq zarba berdi – chegaralar yopilishi va qat'iy karantin cheklavlari tufayli mehmonxona, sayohat va xizmat ko'rsatish korxonalari vaqtincha faoliyatsiz qoldi, minglab xodimlar ishsizlik xatarini his qildi. Buni yumshatish maqsadida hukumat maxsus qo'llab-quvvatlash paketlarini joriy etdi: turizm va xizmat ko'rsatish korxonalari uchun soliq ta'tillari va imtiyozlar berilib, kredit to'lovlari muddatlari uzaytirildi, subsidiya va grantlar ajratildi. Jumladan, “Uzbekistan Safe Travel Guaranteed” dasturi orqali sanitariya-gigiena talablariga javob bergan turistik obyektlar sertifikatlanib, ularning xavfsiz faoliyat yuritishi ta'minlandi. Shu bilan birga, ichki turizmni rag'batlantirishga alohida e'tibor qaratildi – hududlarda yangi sayohat yo'nalishlari tashkil etish va aholining mahalliy turizm xizmatlaridan foydalanishini oshirish choralari ko'rildi.

- Viza tizimini liberallashtirish: Turistlar oqimini ko'paytirish maqsadida viza tartibotlari sezilarli darajada yengillatildi. So'nggi yillarda qariyb 100 ta davlat fuqarolari uchun vizasiz rejim joriy etildi, yana 50 dan ortiq davlat uchun elektron viza olish tartibi soddalashtirildi. Masalan, 2023-yil holatiga kelib Yevropa, Osiyo va Yaqin Sharqning ko'plab mamlakatlari fuqarolari O'zbekistonga vizasiz sayohat qilish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bu choralar xalqaro sayyohlarni jalb etishni osonlashtirib, turistik talabning tezroq tiklanishiga xizmat qildi.

- Moliyaviy qo'llab-quvvatlash va investitsiyaviy rag'batlar: Turizm biznesi subyektlari uchun soliq va bojxona imtiyozlari berilishi bilan birga, to'g'ridan-to'g'ri davlat investitsiyalari yo'naltirildi. 2021-yil fevral oyida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan turizm infratuzilmasini rivojlantirishga \$100 mln ajratish to'g'risida Farmon imzolandi¹³. Shuningdek, xususiy sektorga kreditlar va subsidiyalar taqdim etish kuchaytirildi. Masalan, 3–4 yulduzli mehmonxonalar qurilishi uchun davlat tomonidan kapital xarajatlarning bir qismini qoplab berish mexanizmi joriy qilindi hamda ushbu subsidiyalar dasturining muddati 2026-yil oxirigacha uzaytirildi¹⁴. Bunday iqtisodiy rag'batlar natijasida pandemiya cheklavlariga qaramay, bor-yo'g'i ikki yil ichida (2021–2022) 800 dan ortiq turistik infratuzilma loyihalari amalga oshirildi¹⁵.

- Infratuzilmani modernizatsiya qilish: Turizm orqali bandlikni oshirishda infratuzilma obyektlarini yangilash va ko'paytirish hal qiluvchi ahamiyat kasb etdi. Hududlarda yangi mehmonxonalar, sayyohlik markazlari va dam olish maskanlari barpo etildi. Jumladan, 2023-yil avgust oyida Samarqand shahrida 8 ta zamonaviy mehmonxona, konferensiya markazi, “Abadiy shahar” majmuasi va boshqa obyektlarni o'z ichiga olgan

11 https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/2019-07/unwto_greenecomony_leaflet.pdf#:~:text=west,create%20employment%20and%20reduce%20poverty

12 https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/2019-07/unwto_greenecomony_leaflet.pdf#:~:text=west,create%20employment%20and%20reduce%20poverty

13 <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/uzbekistan-travel-and-tourism#:~:text=tourism%20exports,Also%2C%20it%20lists%20investment>

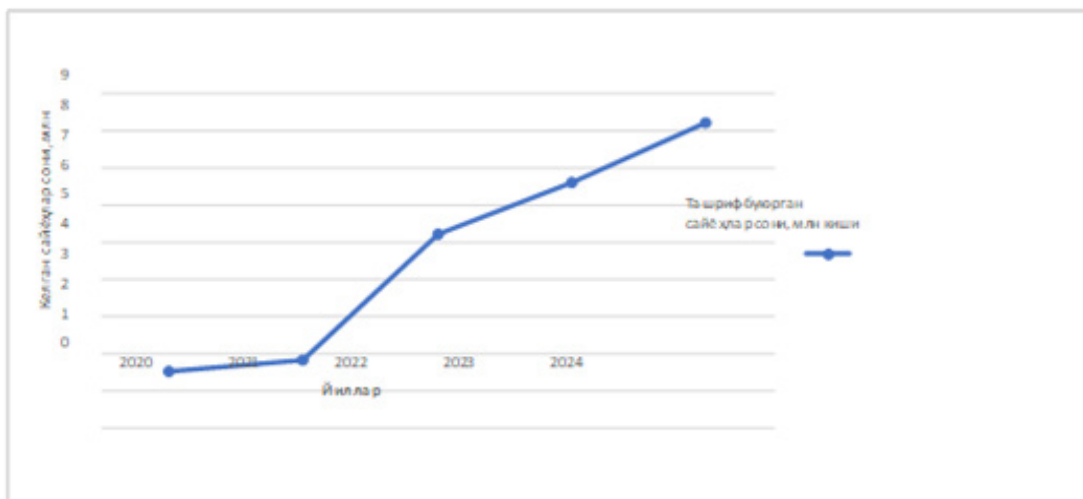
14 <https://daryo.uz/k/2019/06/03/ozbekistonda-3-4-yulduzli-mehmonxonalar-quradigan-investorlar-uchun-subsidiya-beriladi/k/k>

15 <https://president.uz/uz/lists/view/6763#>

“Velikiy Shyolkoviy put” turistik markazi foydalanishga topshirildi. Ushbu majmua yiliga 2 million nafardek sayyohni qabul qilish salohiyatiga ega. Shu kabi yirik loyihalar nafaqat qurilish jarayonida minglab vaqtinchalik va doimiy ish o‘rinlarini yaratishga, balki uzoq muddatda xizmat ko‘rsatish sohasida bandlikni ko‘payishiga zamin yaratmoqda. So‘nggi 8 yil mobaynida turizm sohasiga jalb qilingan investitsiyalar hajmi \$6,5 mlrddan oshdi, mamlakat bo‘yicha mehmonxonalar fondining umumiy sig‘imi esa 140 ming o‘ringa yetkazildi. Ta’kidlash joizki, faqat 2023-yilning o‘zida mintaqalarda 120 dan ziyod yangi mehmonxona va sayyohlarni joylashtirish vositalari foydalanishga topshirildi. Infratuzilmaning tezkor rivojlanishi mehmonxonalar, restoranlar, transport va ekskursiya xizmatlarida yangi ish o‘rinlari paydo bo‘lishiga olib keldi.

- Turistik mahsulotlar diversifikatsiyasi va kadrlar tayyorlash: Turizmda bandlikni oshirish maqsadida sayohat xizmatlarining yangi yo‘nalishlariga keng yo‘l ochildi. Xususan, ziyorat (palomnik) turizmini rivojlantirish uchun tarixiy-diniy obyektlarni restavratsiya qilish, ziyoratchilarga xizmat ko‘rsatish etikasini yaxshilash bo‘yicha choralar amalga oshirildi. 2024-yilda Xiva shahri Islom olami turizm poytaxti, deb e‘lon qilinishi ham mamlakatning ziyorat turizmi salohiyati oshib borayotganini ko‘rsatadi. Shuningdek, eko-turizm, qishloq turizmi va maishiy xizmat turizmiga ixtisoslashgan loyihalar qo‘llab-quvvatlandi. Turizmda kadrlar salohiyatini oshirish uchun ham maxsus dasturlar yo‘lga qo‘yildi: gid-ekskursiyachi va turagentlar uchun kvota va kurslar kengaytirilib, 2019–2023-yillarda erxotda minglab yoshlar mazkur sohada kasbiy malakaga ega bo‘ldi. Masalan, turistik gidlar soni avvalgi yillarga nisbatan keskin orta boshladi – bu ham ish bilan band bo‘lish darajasining yaxshilanishiga xizmat qilmoqda (1-rasm).

1-rasm. 2020-2023-yillarda O‘zbekistonga tashrif buyurgan sayyohlar soni.¹⁶

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, 2020–2024-yillar mobaynida O‘zbekistonga tashrif buyurgan sayyohlar soni izchil o‘shib borgan va pandemiya keyingi tiklanish muvaffaqiyatli amalga oshgan. 2020-yilda 1,5 mln bo‘lgan turistlar soni 2024-yilda 8,2 mln nafarga yetgani, sohaga qaratilgan islohotlar, viza yengilliklari va infratuzilmaviy rivojlanish natijasi bo‘lib, turizm orqali aholi bandligini oshirish va iqtisodiy faollikni tiklashda muhim omilga aylanganini tasdiqlaydi. Bu tendensiya O‘zbekiston turizmining eksportbop, mehnatni sig‘diradigan va barqaror iqtisodiy drayver sifatida shakllanayotganini ko‘rsatadi (1-jadval).

1-jadval. 2020–2024-yillarda O‘zbekistonga kelgan xorijiy turistlar soni va turizm xizmatlari eksporti dinamikasi.¹⁷

Yillar	Xorijiy turistlar soni (mln. nafar)	Turizm xizmatlari eksporti (AQSh doll.)
2020	1,5	\$261 mln
2021	1,8	\$400 mln
2022	5,2	\$1,6 mlrd
2023	6,6	\$2,1 mlrd
2024	8,2	\$3,5 mlrd

Jadval tahlilidan ko‘rinib turibdiki, 2020–2024-yillar davomida O‘zbekistonda xorijiy turistlar soni 1,5 mln

¹⁶ Muallif tadqiqotlari asosida tuzildi.

¹⁷ Muallif tadqiqotlari asosida tuzildi.

nafardan 8,2 mln nafargacha, turizm xizmatlari eksporti esa \$261 mln dan \$3,5 mlrd gacha keskin oshgan. Bu ko'rsatkichlar turizm sohasining pandemiadan so'nggi tub tiklanishi va davlat tomonidan amalga oshirilgan strategik islohotlar (viza liberallashtirish, infratuzilmaviy kengayish, marketing siyosati va kadrlar tayyorlash) samarasi ekanini ko'rsatadi. Shuningdek, 2022-yildan boshlab eksport tushumlari va turistlar soni o'rtasidagi mutanosib o'sish multiplikativ ta'sirni kuchaytirib, YalMda xizmatlar ulushini kengaytirish, aholi bandligini oshirish va valyutaning ichki barqarorligini ta'minlashda turizmning strategik ahamiyatini yanada mustahkamlaganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, 2024-yil natijalari O'zbekistonning 2030-yilgacha 15 mln turist va \$5 mlrd eksport maqsadiga yetish imkonini yaqinlashtirmoqda, deb o'ylaymiz.

O'zbekiston turizm sohasida so'nggi yillarda ijobiy natijalarga erishilgan bo'lsa-da, hali yechimini kutayotgan qator muammolar mavjud. Eng avvalo, infratuzilma va xizmat sifati masalalariga to'xtalish lozim. Xorijiy mutaxassislar ta'kidicha, O'zbekiston 2030-yilga kelib 15 million turist qabul qilishni maqsad qilar ekan, eng katta chaqiriqlardan biri – turistlar uchun zarur infratuzilma va xizmatlar yetarli darajada emasligi, xususan chet tillarda so'zlasha oladigan mutaxassislar va turistlarga qulay shart-sharoitlar kamligi hisoblanadi¹⁸. Ayrim xalqaro ekskursiya kompaniyalari O'zbekistondagi gidlar va xizmat ko'rsatuvchi xodimlar orasida ingliz tilini yaxshi biladiganlarni topish qiyin ekanini qayd etadi¹⁹. Bu esa kelgusi yillarda kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish ustuvor vazifalardan biri bo'lishini anglatadi. Shuningdek, turistik mavsum davrida mehmonxona joylari, transport vositalari yetishmovchiligi kuzatiladi, bu muammoni hal etish uchun hukumat tomonidan yanada ko'proq xususiy sektorni jalb qilish va sarmoyalarni rag'batlantirish zarur.

Ikkinchi yirik muammo – turizmning ekologik barqarorligini ta'minlash masalasidir. Turistlar oqimining ortishi bir tomondan iqtisodiy daromad keltirsa, ikkinchi tomondan atrof-muhitga yuklamani oshiradi. Masalan, tarixiy shaharlar va tabiiy ziyoratgohlarda turistlar soni ko'payganda chiqindilar hajmi ortmoqda, suv va energiya resurslari iste'moli oshib bormoqda. Mamlakatimizda bir nechta milliy tabiat bog'lari va qo'riqxonalar (masalan, Chimyon-Chatqol biosfera rezervati, Surxon milliy bog'i va h.k.) eko-turizm yo'nalishida rivojlanmoqda, ammo ularda ekologik muhitga salbiy ta'sirni cheklash bo'yicha aniq standart va me'yorlarga amal qilish zarurati tug'ilmoqda. Turizm obyektlarida energiya tejovchi texnologiyalarni qo'llash, chiqindilarni qayta ishlash, tarixiy yodgorliklarni asrash bo'yicha zamonaviy menejmentni yo'lga qo'yish talab etiladi. Bu borada ijobiy qadam sifatida 2023-yilda Turizm davlat qo'mitasining Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish vazirligi tizimiga o'tkazilganini aytish mumkin – bu institutsional o'zgarish turizm siyosatida "yashil iqtisodiyot" tamoyillarini kuchaytirish maqsadida amalga oshirildi. Endi e'tiborni tabiatni muhofaza qilish va turizmni birgalikda rivojlantirishga qaratish osonlashadi. Lekin amalda bu islohotning samarasi chiqishi uchun kadrlarni qayta tayyorlash, har bir turistik zona uchun ekologik normalarni joriy qilish, masalan, tog'li hududlarda kira oladigan turistlar son-ko'lamini nazorat qilish kabi choralar zarur.

Yodgorliklarni muhofaza qilish va turistik mahsulot sifatida jozibasini saqlash muammosi ham dolzarbdir. Yuqorida ta'kidlanganidek, so'nggi 4 yilda 327 ta madaniy meros obyekti ta'mirlandi, ammo hali ham 485 ta yodgorlik ta'mirlalab holatda qolmoqda²⁰. Ayrim arxeologik va me'moriy yodgorliklar turistlar ko'p kelishi natijasida zarar ko'rish xavfi ostida. Shu bois madaniy merosni saqlash va undan oqilona foydalanish o'rtasida muvozanatni topish muhim. Bu sohada malakali restavratorlar, zamonaviy texnologiyalar yetishmovchiligi ham sezilmoqda – masalan, ayrim muzey va madrasalarni muzeefikatsiya qilish, eksponatlarni zamonaviy talablarga mos himoyalash ishlari sekin kechmoqda. Shuningdek, joylarda turistlarga aniq va to'liq ma'lumot beruvchi markazlar va belgi-yozuvlar (navigatsiya) yetarli emasligi ham turistik tajribani kamsitar ekanligi ta'kidlanadi.

Marketing va brending masalalarida ham yechim talab qilinadigan jihatlar bor. Soha mutaxassislari O'zbekiston hali jahonda yetarlicha tanilgan brend darajasiga ko'tarilmaganini, ayniqsa Yevropadagi yoki Amerikaning ko'plab sayyohlari uchun noma'lum yo'nalish ekanini ta'kidlashadi. 2022–2023-yillarda Turizm vazirligi BBC, CNN, Euronews kabi yirik medialar bilan hamkorlikda mamlakatni targ'ib qilish bo'yicha kelishuvlar tuzdi, shuningdek, xorijiy bloger va influenserlarni jalb etish ishlari olib borildi²¹. Bu sa'y-harakatlar o'z samarasini berishi uchun davomli va maqsadli marketing strategiyasi zarur. Zero, raqobatchi mamlakatlar (masalan, Qozog'iston, Ozarbayjon yoki Janubiy Osiyo davlatlari) ham investor va turistlar uchun kurashmoqda. O'zbekistonning o'ziga xos turistik brend imidjini (Sharq madaniyati va qadimiy sivilizatsiya beshigi, mehmondo'st mamlakat, hazratlar yurti kabi g'oyalar atrofida) mustahkamlash lozim.

18 <https://eurasianet.org/uzbekistan-going-all-out-to-promote-itself-as-a-tourist-destination#:~:text=aspires%20to%20increase%20the%20number,uz>

19 <https://eurasianet.org/uzbekistan-going-all-out-to-promote-itself-as-a-tourist-destination#:~:text=aspires%20to%20increase%20the%20number,uz>

20 <https://eurasianet.org/uzbekistan-chasing-tourist-dollars#:~:text=Mirziyoyev%20revealed%20during%20an%20April,there%20are%20at%20least%20485>

21 <https://eurasianet.org/uzbekistan-going-all-out-to-promote-itself-as-a-tourist-destination#:~:text=Marketing%20is%20a%20major%20part,bloggers%2C%20vloggers%2C%20and%20social%20media>

Xulosa qilib aytganda, turizm va aholi bandligi o'rtasidagi bog'liqlikni kuchaytirish yo'lidagi asosiy muammolar quyidagilar: (1) xizmat sifati va infratuzilmani yaxshilash, xususan kadrlar salohiyatini oshirish; (2) turizmni ekologik barqaror rivojlanishidan chalg'ituvchi xavflarni bartaraf etish, atrof-muhitga zararni minimallashtirish; (3) madaniy va tabiiy merosni saqlagan holda turizm mahsulotini diversifikatsiya qilish; (4) turizm marketingi va brendlarni jahonda ilgari surish. Bu muammolarni hal etish orqali turizmning iqtisodiyotdagi o'rnini yanada oshirish va ko'proq ish o'rinlari yaratish imkoni ortadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi tahlillar asosida quyidagi ilmiy asoslangan xulosalar kelib chiqadi: birinchidan, turizm O'zbekiston iqtisodiyotining aholi bandligini oshirishda ulkan salohiyatga ega tarmog'idir. 2020–2024-yillar misolida ko'rindiki, samarali davlat siyosati va islohotlar orqali qisqa muddatda turizm sohasida o'n minglab yangi ish o'rinlari yaratish mumkin bo'ldi (faqat 2023-yilning o'zida turizm va bog'liq sohalarda 70 mingga yaqin ish o'rinlari yaratildi). Turizmning multiplikativ ta'siri hisobiga xizmat ko'rsatish, hunarmandchilik, qurilish kabi tarmoqlarda ham bandlikka ijobiy ta'sir ko'rsatildi. Ikkinchidan, turizmni "yashil iqtisodiyot" tarzida rivojlantirish undagi o'sishni barqaror va uzoq muddatli qiladi. Xalqaro tajriba va ilmiy konsepsiyalar shuni ko'rsatadiki, atrof-muhitga ehtiyotkor munosabat qilgan holda turizmni rivojlantirish nafaqat kelajak avlodlar uchun shart, balki bugungi kunning o'zida ham mahalliy aholi farovonligiga xizmat qiluvchi omildir²². O'zbekistonning ham turizm siyosatini ekologik barqarorlik tamoyillari asosida olib borishi mamlakatning xalqaro maydondagi imidjiga ijobiy ta'sir qiladi va turistik jozibadorligini oshiradi (ayniqsa, G'arb turistlari orasida atrof-muhitni qadrlovchi sayohatchilar soni ortib borayotganini hisobga olsak). Uchinchidan, o'rganilgan davrdagi tendensiyalar shundan dalolat beradiki, O'zbekiston turizm sohasidagi islohotlarni izchil davom ettirsa, yaqin 5–10 yil ichida tarmoqning ham iqtisodiy, ham ijtimoiy (bandlik) ko'rsatkichlari bo'yicha yanada yuksak natijalarga erishish mumkin. Davlat rahbariyati tomonidan 2030-yilga qadar kamida 1 million yangi ish o'rne yaratish vazifasi qo'yilgani bejiz emas – bu turizmning ko'p qirrali rivojlanish dasturlari orqali amalga oshirilishi rejalashtirilgan.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi amaliy tavsiyalarni ilgari suramiz:

- Turizmni milliy "yashil iqtisodiyot" strategiyalari bilan integratsiya qilish: Mamlakatning 2019–2030-yillarga mo'ljallangan Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi doirasida turizm bo'yicha alohida dasturlar ishlab chiqish zarur. Ularda turizm obyektlarida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish, ekologik toza transport (elektrobuslar, velosiped yo'laklari va h.k.)dan foydalanishni kengaytirish, chiqindilarni qayta ishlash tizimini yo'lga qo'yish kabi choralar nazarda tutilishi lozim. "Yashil turizm" tushunchasini amaliyotga joriy etish uchun har bir turistik zona yoki yirik mehmonxonadan ekologik sertifikat talab etish mexanizmini kiritish taklif etiladi. Bu mehmonxonalarni energiya samarador texnologiyalarga o'tishga va chiqindi-atiklarni kamaytishga rag'batlantiradi.

- Aholi bandligini oshirish uchun eko-turizm va agro-turizmni rivojlantirish: Turizm orqali yangi ish o'rinlari asosan mahalliy darajada yaratiladi. Shu bois qishloq hududlarida eko-turizm va agro-turizm loyihalarini ko'proq qo'llab-quvvatlash lozim, deb hisoblaymiz. Masalan, tog'li va qo'riqxonalar hududlarida mahalliy aholi uchun gest-hauslar, kempinglar va yo'lko'rsatkich xizmatlari (gidlik) bo'yicha o'quv dasturlari tashkil etish muhim. Bu mahalliy yoshlar va ayollarni turizm orqali daromad olishga jalb etadi. Xususi sektor va jamoatchilik hamkorligida "bir mahalla – bir turistik mahsulot" tamoyilini joriy etish orqali har bir tuman-shaharning o'ziga xos sayyohlik yo'nalishi va xizmatlar turini shakllantirish mumkin. Bunda mahalliy hunarmandchilik, an'anaviy taomlar va folklori turizm bilan bog'lash orqali qo'shimcha ish o'rinlari yaratiladi.

- Turistik kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish: Turizmda xizmat ko'rsatish sifati bevosita inson omiliga bog'liq. Shu sababli, turizm kolledjlari va universitetlarida "yashil turizm menejmenti" bo'yicha maxsus o'quv kurslarini joriy etish, kadrlar malakasini muntazam oshirib borish zarur. Xorijiy tillarni, ayniqsa ingliz tilini mukammal biladigan gidlar, ekskursovodlar, mehmonxona ma'murlari tayyorlashga investitsiya qilish kerak. 2023-yil oxirida Samarqandda UNWTO hamkorligida yangi Xalqaro Turizm akademiyasi tashkil etilgani bu boradagi ijobiy qadamdir²³. Shu kabi ta'lim maskanlarida ekologik mas'uliyat, inklyuzivlik va servis madaniyati bo'yicha zamonaviy bilimlar berish mehmonnavozlik tarmog'ida band bo'lgan aholi malakasini oshiradi.

- Infratuzilmani yaxshilash va innovatsiyalarni joriy qilish: Turizm infratuzilmasini rivojlantirish ishlarini davom ettirib, ayniqsa transport va logistika imkoniyatlarini kengaytirish kerak. Yangi aviaqatnovlar ochish, ichki temir yo'l va avtobus marshrutlarini sayyohlar uchun qulaylashtirish orqali turizm geografiyasini kengaytirish mumkin. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan foydalanishni oshirish lozim – masalan, "Yagona turistik karta" va mobil ilova orqali sayyohlarga barcha xizmatlar (viza, mehmonxona, yo'lnama, gidlar) ni bir tizimda taqdim etish ularning vaqt va sa'y-harakatlarini tejaydi. 2025-yilda joriy etilishi rejalashtirilayotgan "Yagona

22 https://www.researchgate.net/publication/287195490_Can_ecotourism_deliver_real_economic_social_and_environmental_benefits_A_study_of_the_Osa_Peninsula_Costa_Rica#:~:text=,the%20existing%20environment%20through%20revenue

23 <https://president.uz/en/lists/view/6764#:~:text=Council%20in%20the%20city%20of,Bukhara%20was%20expressed>

turistik karta” loyihasi turistik ma’lumotlarni birlashtirib, servis sifatini oshirishga xizmat qiladi²⁴. Innovatsiyalar joriy etishda davlat-xususiy sheriklik negizida startaplarni qo’llab-quvvatlash muhim – xususan, Prezident taklif etgan “Global Green Tourism Startup Lab” doirasida yashail turizmga oid yangi g’oyalarni amalga oshirish uchun sarmoya va mutaxassislik ko’magi berilishi rejalashtirilgani maqsadga muvofiqdir²⁵.

• Turizmدا mintaqaviy hamkorlik va tarmoqlararo muvofiqlashuv: Yashil iqtisodiyot sharoitida turizmni rivojlantirish uchun faqat mamlakat ichida emas, balki qo’shni davlatlar bilan ham hamkorlik qilish lozim. Chegaraoldi turlar (masalan, “Silk Road Visa” yoki Markaziy Osiyo davlatlari bo’ylab birlashgan turpaketlar) joriy etish orqali uzoq mamlakatlardan keluvchi sayyohlar sonini oshirish mumkin. Shu bilan birga, turizmni qishloq xo’jaligi, madaniyat, sport kabi sohalar bilan bog’lash orqali yangi turlar (agroturizm, gastronomik turizm, sport-turizm)ni rivojlantirish kerak. Bu tarmoqlararo yondashuv aholi bandligini oshirishda kompleks samara beradi – masalan, agroturizm orqali fermerlar ham daromad oladi, gastroturlar orqali mahalliy oshpazlar va fermerlar bandligi ta’minlanadi.

Yakunida ta’kidlash joizki, O’zbekistonda turizm orqali aholi bandligini oshirish vazifasini amalga oshirish uchun turizmni “yashil iqtisodiyot”ning tarkibiy qismi sifatida qarash strategik ahamiyatga ega. Yuqorida keltirilgan tendensiyalar va raqamlar soha taraqqiyotining ijobiy sur’atlarini ko’rsatmoqda. Endilikda shu sur’atni barqaror saqlash va muammolarni hal etish orqali turizmni haqiqiy ma’noda iqtisodiy taraqqiyot va aholini ish bilan ta’minlash dvigateliga aylantirish mumkin. O’zbekistonning boy madaniy-tarixiy merosi va go’zal tabiatidan samarali foydalanish, ularni asrab-avaylab kelajak avlodlarga yetkazish uchun yashil turizm konsepsiyasiga tayangan holda ish ko’rish bugungi kun talabidir. Shundagina turizm sohasi uzoq muddatli istiqbolda ham iqtisodiyotga daromad keltiruvchi, ham minglab fuqarolarni ish bilan ta’minlovchi barqaror tarmoq sifatida rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. United Nations World Tourism Organization (2023). Tourism in the Green Economy – Background Report. – “Tourism is one of ten economic sectors identified in the Green Economy Report, whose greening would increase prosperity, create employment and reduce poverty.”webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com
2. Hunt, C. A., et al. (2015). Can ecotourism deliver real economic, social, and environmental benefits? – Journal of Sustainable Tourism. – Ecotourism projects in Costa Rica increased local employment and improved standard of living, while maintaining ecological resource integrityresearchgate.net.
3. Eurasianet (2024). Uzbekistan going all out to promote itself as a tourist destination. – “The recent government move to place the State Tourism Committee under the authority of the Ministry of Ecology underscores Mirziyoyev’s evident desire to marry the green economy and tourism.”eurasianet.org; “In 2023, tourism generated about \$2.1 billion in economic activity, and some 70,000 new jobs were created in the sector.”eurasianet.org; “Lack of English-language services and tourist-friendly infrastructure has presented perhaps the biggest challenge to expanding the tourism sector so far.”eurasianet.org
4. President.uz (2023). Speech at the 25th UNWTO General Assembly. – “At least 1 million new jobs [are] planned to be created as a result of the ongoing work on tourism development... In the context of growing climate change problems, the adoption of an International Actions Program on Green Tourism Development is underscored, [with proposal] to create a Global Green Tourism Startups’ Laboratory...”president.uzpresident.uz
5. Trade.gov (2023). Uzbekistan – Travel and Tourism Guide. – “The number of foreign tourists... almost tripled from 1.88 million in 2021 to 5.2 million in 2022 but has not yet returned to 2019’s level of 6.75 million. Uzbekistan’s exports of tourism services reached \$1.6 billion in 2022 and its targets for 2024 are 7 million foreign tourists and \$2.5 billion in tourism exports.”trade.gov
6. Kun.uz (2025). Объявлено количество туристов, посетивших Узбекистан в 2024 году. – “В 2024 году Узбекистан посетили 8,2 миллиона иностранных граждан с туристическими целями... В 2023 году – 6,6 миллиона (рост на 24,2%).”kun.uz
7. Eurasianet (2025). Uzbekistan: Chasing tourist dollars. – “Uzbekistan attracted over 10 million international travelers in 2024, generating \$3.5 billion in revenue... Plans originally called for 15 million by 2030, but now can reach that goal this year [2025].”eurasianet.org
8. World Bank (2024). Helping Uzbekistan Undertake a Historic Transformation. – “Tourism surged by 2.5 times compared to 2017, reaching \$1.3 billion in 2019, within two years of initiating reforms.”projects.worldbank.org
9. Kun.uz (2021). “Over 1.5 million tourists visited Uzbekistan in 2020” – Aziz Abdulkhakimov. – “In 2020, 1 million 504 thousand tourists visited Uzbekistan, we provided tourism services worth \$261 million.”kun.uz
10. Embassy of Uzbekistan in USA (2023). Development of Uzbekistan’s tourism – people’s welfare. – “By 2023, Uzbekistan achieved 98% of its pre-pandemic foreign tourist numbers... in 2023, 508 projects worth 9.5 trillion soums were executed, resulting in 9,492 new jobs. 183 new hotels and 232 hostels launched... Additionally, about 70,000 new jobs were created in the tourism and related sectors [in 2023].”

24 <https://kun.uz/ru/news/2025/02/03/obyavleno-kolichestvo-turistov-posetivshix-uzbekistan-v-2024-godu#:~:text=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%20%D1%82%D0%B5%D0%B-C%D0%B5>

25 <https://eurasianet.org/uzbekistan-going-all-out-to-promote-itself-as-a-tourist-destination#:~:text=Startup%20Lab%2C%E2%80%9D%C2%A0said%20Mirziyoyev%2C%20adding%20that,the%20green%20economy%20and%20tourism>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
